

NOVOSTI U PREKOGRANIČNOM IZVOĐENJU DOKAZA U EUROPSKOJ UNIJI

Stručni rad

UDK 347.94:341.176(4)EU
347.9:004.3/.4(4)EU
341.72:347.94(4)EU
341.82:347.94(4)EU
339.923:061.1](4)EU

Primljeno: 13. prosinca 2020.

Maja Josipović*

Predmet je ovog članak prikaz novosti u prekograničnom izvođenju dokaza unutar Europske unije koje nas čekaju nakon 1. srpnja 2022. Proces tehnološkog i digitalnog razvitka u svijetu doveo je do uspostavljanja elektroničke komunikacije između sudova država članica EU-a, kao i do saslušavanja osoba putem videokonferencije kao pravila u procesu prekograničnog izvođenja dokaza. U ovom radu prikazana je definicija suda koja je uvedena kao novost u ovoj uredbi, a koja bi zadovoljavala potrebe RH s obzirom na problem koji je imala s definicijom suda iz Uredbe Bruxelles Ia. Također se uvodi velika novina u vidu izvođenja dokaza od strane diplomatskih agenata i konzularnih službenika. Navedeni članak predstavlja uvod u daljnje članke, koji će prikazati moguće dvojbe u vezi s primjenom tih novosti.

Ključne riječi: definicija suda, elektronička komunikacija putem decentraliziranog IT-sustava, videokonferencija, izvođenje dokaza putem diplomatskih agenata ili konzularnih službenika

1. UVOD

Jedan od ciljeva koji Europska unija nastoji postići jest osiguranje slobodnog kretanja osoba na njezinu području, što je dovelo do velikog broja prekograničnih sudskih postupaka, a time i do potrebe usvajanja mjera koje se odnose na pravosudnu suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima. Kako bi sve to funkcioniralo, bitno je bilo uspostaviti načelo uzajamnog povjerenja i uzajamnog priznavanja presuda, ubrzati prekograničnu dostavu pismena, ali i dodatno poboljšati suradnju među sudovima različitih država članica u pogledu izvođenja dokaza. Iz tog razloga Europska je komisija donijela Uredbu o izvođenju dokaza,¹ koja se obvezatno primjenjuje u svim državama članicama EU-a osim Danske. Ta se Uredba primjenjuje samo ako se radi o postupku u kojem postoji međugranični element između država članica EU-a.²

* Mr. sc. Maja Josipović, sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu

¹ Uredba (EZ) br. 1206/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima, SL L 174, 27. 6. 2001., str. 1, dalje u tekstu: Uredba o izvođenju dokaza.

² Vidi odluku Suda EU-a HRT C-657/18.

Nakon dugogodišnje primjene predmetne uredbe uočeno je kako i dalje treba ustrajati na učinkovitosti i brzini sudskih postupaka pojednostavnjenjem i racionalizacijom mehanizama suradnje kod izvođenja dokaza u prekograničnim postupcima osiguravajući pritom visoku razinu sigurnosti i zaštite privatnosti i osobnih podataka, a istodobno i pomoći u smanjenju kašnjenja i troškova. Iz tog je razloga Komisija 31. svibnja 2018. Vijeću poslala svoj prijedlog izmjene predmetne Uredbe kojom se nastoji modernizirati postupak izvođenja dokaza iskorištavanjem prednosti digitalizacije i upotrebom modernih tehnologija u prekograničnom izvođenju dokaza.³ Nakon dugogodišnjeg postupka Uredba⁴ je konačno donesena 25. studenog 2020., a objavljena u Službenom listu Europske unije 2. prosinca 2020.

Cilj joj je osigurati postojanje djelotvornog sredstva uz pomoć kojeg se pribavljaju, čuvaju i podnose dokazi, uz poštivanje prava na obranu te zaštitu povjerljivih informacija, a da se pri tom koriste sve suvremene tehnologije.⁵

Ovom izmjenom Uredbe nastoji se uspostaviti elektronička komunikacija i razmjena dokumenata između sudova kao standardni način komunikacije,⁶ promicati uporaba modernih sredstava za izvođenje dokaza kao što su videokonferencije ako treba saslušati osobu koja se nalazi u drugoj državi članici, ukloniti pravne prepreke prihvatanja elektroničkih (digitalnih) dokaza, riješiti problem različitih tumačenja izraza „sud”⁷ te uvesti i druge načine izvođenje dokaza koji će pojednostavniti postupak.

U ovom radu nastoje se prikazati novosti koje su uvedene preinačenom Uredbom o izvođenju dokaza.

2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Glavna inovacija koja se pojavljuje u preinačenoj Uredbi o izvođenju dokaza jest definiranje pojma sud. Prema članku 2. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza definicija pojma sud obuhvaća sudove, ali i druga tijela u državama članicama koja izvršavaju pravosudne funkcije i postupaju na temelju ovlasti koje je na njih prenijelo određeno pravosudno tijelo ili djeluju pod nadzorom pravosudnog tijela te koja su u skladu s

³ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima od 31. 5. 2018., COM(2018) 378 final, 2018/0203(COD). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0378>.

⁴ Uredba (EU) 2020/1783 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima (izvođenje dokaza) (preinaka), SL L 405, str. 1, dalje u tekstu: preinačena Uredba o izvođenju dokaza.

⁵ Recital 7. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

⁶ Sva komunikacija i razmjena dokumenata trebaju se provoditi putem sigurnog i pouzdanog decentraliziranog IT-sustava (e-CODEX), koji sadrži nacionalne IT-sustave koji su međusobno povezani i tehnički interoperabilni, uz poštivanje temeljnih prava i sloboda, dok bi se dostava putem tradicionalnih sredstava komunikacije trebala primjenjivati samo u slučajevima poremećaja informacijskog sustava ili drugih izvanrednih okolnosti.

⁷ Vidi Odluku Suda EU-a C-551/15, Pula Parking d.o.o. protiv Svena Klause Tederahna.

nacionalnim pravom nadležna za izvođenje dokaza za potrebe sudskih postupaka u građanskim i trgovačkim stvarima. O tim tijelima koja su nadležna za izvođenje dokaza u svrhu sudskih postupaka u građanskim i trgovačkim stvarima svaka država članica treba obavijestiti Komisiju.⁸ To su u svakom slučaju tijela koja ispunjavaju uvjete za sudove prema Uredbi Vijeća (EU) 2019/1111,⁹ Uredbi (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁰ te Uredbi (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća.¹¹ To je iznimno važno za nas jer kod nas i javni bilježnici izvode dokaze primjerice u ostavinskom postupku, pa ukoliko se pojavi potreba da izvode dokaze u nekoj drugoj državi članice unutar Europske unije, oni će sada moći posegnuti za alatima preinačene Uredbe o izvođenju dokaza, što do sada nisu mogli. Naime naši javni bilježnici, nažalost, ne spadaju pod definiciju suda danu u Uredbi Bruxelles Ia. Navedena Uredba u čl. 3. daje samo dvije iznimke u odnosu na to koja bi tijela spadala pod definiciju suda,¹² naši javni bilježnici tu se ne spominju jer Hrvatska nije bila država članica Europske unije prilikom njezina donošenja, kao i njezina stupanja na snagu, zbog čega se danas za pravomoćna i ovršna rješenja o ovrsi donesena od strane javnih bilježnika ne može tražiti izvršenje sukladno Uredbi Bruxelles Ia. Ta bi se situacija trebala popraviti prilikom sljedećih izmjena Uredbe Bruxelles Ia, kada bi se trebali prijaviti i naši javni bilježnici kao iznimka.

Također je dana i definicija decentraliziranog IT-sustava, no nešto o tome reći će se dalje u radu kod elektroničke komunikacije.

3. SLANJE ZAHTJEVA

Sama procedura slanja i zaprimanja zahtjeva za prekogranično izvođenje dokaza, kao i odredbe koje se tiču izvođenja dokaza od strane suda primatelja zahtjeva, zapravo se nisu promijenile. Sve izmjene koje su se dogodile ovdje zapravo su izmjena izričaja, promjena numeracija članaka na koje se pozivaju, kao i obrazaca, a do kojih je došlo zbog drugih izmjena u Uredbi.

⁸ Čl. 31. st. 3. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

⁹ Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece, SL L 178, 25. 6. 2019., str. 1.

¹⁰ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, SL L 351, 20. 12. 2012., str. 1, dalje u tekstu: Uredba Bruxelles Ia.

¹¹ Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, SL L 201, 27. 7. 2012., str. 107.

¹² Članak 3. Uredbe Bruxelles Ia: „U smislu ove Uredbe izraz 'sud' uključuje sljedeća tijela u mjeri u kojoj imaju nadležnost u stvarima iz područja primjene ove Uredbe:

(a) u Mađarskoj, u skraćenim postupcima u vezi platnih naloga (fizetési meghagyásos eljárás), javni bilježnici (közjegyző);

(b) u Švedskoj u skraćenim postupcima u vezi platnih naloga (betalningsföreläggande) i pomoć kod izvršenja (handräckning): služba za izvršenje (Kronofogdemyndigheten).“

4. ELEKTRONIČKA KOMUNIKACIJA

Preinačena Uredba o izvođenju dokaza kao novost uvodi elektroničku komunikaciju između suda podnositelja zahtjeva i suda primatelja zahtjeva. Takva vrsta komunikacije i nije neka novost u poslovnom svijetu, no sada se elektronička komunikacija uvodi kao pravilo¹³ kod prekograničnog izvođenja dokaza unutar Europske unije. Svrha je njezina uvođenja zapravo postizanje što veće brzine u slanju i zaprimanju zahtjeva i obavijesti, a time i ubrzavanje postupka, uz iskorištavanje svih prednosti moderne tehnologije. Propisano je kako se komunikacija odvija putem sigurnog i pouzdanog decentraliziranog IT-sustava,¹⁴ koji se sastoji od nacionalnih IT-sustava koji su međusobno povezani i tehnički interoperabilni, uz poštivanje temeljenih prava i sloboda.¹⁵ Decentraliziranost tog IT-sustava omogućivala bi isključivo razmjenu podataka jedne države članice s drugom, bez uključivanja ijedne institucije Unije u tu razmjenu,¹⁶ no Komisija je ipak zadužena za održavanje samog decentraliziranog IT-sustava. U Uredbi se sustav e-CODEX navodi kao primjer decentraliziranog IT-sustava koji bi mogao poslužiti za komunikaciju između država članica, a koji se već sada koristi u komunikaciji u kaznenim predmetima. Prema sadašnjem stanju sustav e-Codex upravo će i biti decentralizirani IT-sustav preko kojeg će se odvijati elektronička komunikacije između država članica, no to ne znači da se on neće moći izmijeniti s obzirom na budući tehnološki razvitak. Države članice prema preinačenoj Uredbi o izvođenju dokaza odgovorne su održavati svoje sustave, kao i za svaku obradu, razmjenu ili prijenos osobnih podataka u skladu s Uredbom (EU) 2016/679. Zanimljivo je da je u čl. 27. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza propisana i dužnost Komisije da izradi, održava i razvija referentni implementacijski softver, koji države članice mogu odlučiti koristiti umjesto svog nacionalnog IT-sustava, što će zasigurno pomoći onim državama članicama koje još nisu na stupnju da imaju razvijene svoje nacionalne IT-sustave koji bi se mogli povezati unutar decentraliziranog IT-sustava radi međusobne komunikacije. Naime u ovom su trenutku države članice na različitim stupnjevima digitalizacije, pa ima onih kod kojih je digitalizacija na iznimno visokom stupnju (primjerice Estonija), dok ima onih država članica koje uopće ne koriste elektroničku komunikaciju u sudskim postupcima. U odnosu na elektroničku komunikaciju propisan je duži prijelazni period kako bi se sve države članice mogle pravovremeno pripremiti, no ostavljena je mogućnost za države članice koje su i ranije spremne da započnu međusobnu elektroničku komunikaciju i prije, o čemu je potrebno obavijestiti Komisiju, koja te informacije stavlja na raspolaganje putem europskog portala e-pravosuđe.¹⁷

¹³ Isto je uvedeno i u Uredbi (EU) 2020/1784 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima (dostava pismena), preinaka, SL L 405, 2. 12. 2020., str. 40–78, dalje u tekstu: preinačena Uredba o dostavi.

¹⁴ Članak 2. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza: "decentralizirani IT-sustav" znači mreža nacionalnih IT-sustava i interoperabilnih pristupnih točaka koje djeluju u okviru pojedinačne odgovornosti i upravljanja svake države članice, čime se omogućuje sigurna i pouzdana prekogranična razmjena informacija među nacionalnim IT-sustavima.

¹⁵ Članak 7. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

¹⁶ Recital 8, 9 i 10 preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

¹⁷ Članak 31. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

Kao iznimka od elektroničke komunikacije omogućena je i komunikacija na drugačiji način, uz napomenu da se slanje obavi najbržim i najprikladnijim sredstvom, uzimajući u obzir potrebu za osiguranjem pouzdanosti i sigurnosti, i to u slučajevima kada nije moguća elektronička komunikacija zbog poremećaja u radu decentraliziranog IT-sustava, ili ako to zbog same prirode dotičnog dokaza (npr. slanje uzorka krvi, kose, tkanine ili slanje DNK-uzorka i sl.) nije moguće ili zbog drugih iznimnih okolnosti.¹⁸ Formulacija druge iznimne okolnosti mogla bi se odnositi na situacije u kojima je potrebno poslati dokumente u pisanom obliku kako bi se procijenila njihova vjerodostojnost ili kako bi se primjerice provelo grafološko vještačenje takva dokumenta. Također se u recitalu 12 izmjene Uredbe spominje i situacija koja se odnosi na konvertiranje opsežne komunikacije u elektronički oblik, što nameće nerazmjerno administrativno opterećenje. Tu će biti zanimljivo vidjeti u budućnosti što će praksa reći koji je to opseg dokumentacije koji predstavlja administrativno opterećenje.

Prilikom slanja zahtjeva putem elektroničke komunikacije koriste se obrasci koji se nalaze u prilogu preinačene Uredbe o izvođenju dokaza, o kojima će biti govora nešto kasnije. Dosadašnji obrasci nisu imali predviđeno mjesto za potpis i žig, pa se uvijek nametalo pitanje je li nužno da se oni potpisuju, iako se to u praksi uvijek činilo, no sada čl. 7. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza propisuje kako se zahtjevi potpisuju kvalificiranim elektroničkim pečatom ili elektroničkim potpisom, a sve sukladno Uredbi (EU) br. 910/2014. Također je propisano čl. 8. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza kako se svim dokumentima koji se šalju putem decentraliziranog IT-sustava ne uskraćuje pravni učinak niti se za njih smatra da su nedopušteni kao dokazi u postupku samo na temelju toga što su u elektroničkom obliku, ali naravno da sudovi koji vode postupak sami mogu procjenjivati jesu li takvi dokazi dopušteni ili nisu u skladu s njihovim nacionalnim pravom.

5. IZVOĐENJE DOKAZA

U dosadašnjoj Uredbi o izvođenju dokaza postojala su dva načina izvođenja dokaza, i to izvođenje dokaza na zamoljenom sudu, kao i neposredno izvođenje dokaza suda koji podnosi zahtjev. U njoj se također spominje mogućnost da se zatraži od zamoljenog suda korištenje komunikacijske tehnologije pri izvođenju dokaza, a posebice korištenje videokonferencijske i telefonske konferencijske veze,¹⁹ no sada se preinačenom Uredbom o izvođenju dokaza izvođenje dokaza putem videokonferencije propisuje puno detaljnije, a jednako se tako tako propisuje i izvođenje dokaza putem diplomatskih ili konzularnih službenika, što je novost. Te će se odredbe pokazati od iznime pomoći posebice kad se ima na umu sadašnja pandemija covid-19, uslijed koje je došlo u pojedinim trenucima do zatvaranja granica između pojedinih država članica, *lock-downa* pojedinih država članica,

¹⁸ Članak 7. st. 4. i recital 12 preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

¹⁹ Vidi članak 10. st. 4. Uredbe o izvođenju dokaza.

što je otežalo kretanje ljudi između država članica i zbog toga dovelo do sve češćeg posezanja za tom Uredbom prilikom prekograničnog izvođenja dokaza.

5.1. NEPOSREDNO IZVOĐENJE DOKAZA OD STRANE SUDA PODNOSITELJA ZAHTJEVA

Kao i do sada neposredno izvođenje dokaza u drugoj državi članici od strane suda podnositelja zahtjeva moguće je obaviti samo ako sud prethodno zatraži dopuštenje za neposredno izvođenje dokaza u drugoj državi članici. Ono se može obaviti samo na dobrovoljnoj osnovi, odnosno bez primjena mjere prisile, što će reći kad sud sasluša osobu u drugoj državi članici, to se može obaviti samo na dobrovoljnoj bazi i osobu se ne može prisiliti na davanje iskaza. U roku od 30 dana od dana primitka takva zahtjeva središnje tijelo ili nadležno tijelo države članice na čijem se teritoriju žele neposredno izvoditi dokazi obavještava sud koji je podnio zahtjev je li njegov zahtjev prihvaćen. Često se u praksi znalo dogoditi da nakon roka od 30 dana takva obavijesti nije bila poslana, pa sudovi nisu znali kako dalje. Sada je preinačenom Uredbom o izvođenju dokaza propisano kako u tom slučaju sud koji je podnio zahtjev može središnjem tijelu zamoljene države članice poslati podsjetnik, a ukoliko ne dobije odgovor ni nakon roka od 15 dana od dana primitka podsjetnika, tada se presumira kako je zahtjev za neposredno izvođenje dokaza prihvaćen. Ova se odredba na prvi pogled možda čini nebitnom, no ona je iznimno važna jer se njome države članice zapravo odriču svoje suverenosti i prešutno omogućavaju sudu druge države članice da na njihovu teritoriju izvodi dokaze, no važno je imati na umu da se državi članici ostavlja prvo rok od 30 dana kako bi razmotrila takav zahtjev, a potom još i dodatni rok od 15 dana. Osim toga državi članici omogućuje se da se pozove na razloge za odbijanje zahtjeva za neposredno izvođenje dokaza i nakon isteka tih rokova sve do samog neposrednog izvođenja dokaza ukoliko je zbog izvanrednih okolnosti bila spriječena pravoremeno reagirati na zahtjev nakon podsjetnika.²⁰

5.1.1. NEPOSREDNO IZVOĐENJE DOKAZA PUTEM VIDEOKONFERENCIJE ILI DRUGE TEHNOLOGIJE ZA KOMUNIKACIJU NA DALJINU

Iako je ranijom odredbom omogućeno korištenje videokonferencija, odnosno telefonskih konferencija prilikom izvođenja dokaza, sada je postupak takva načina izvođenja dokaza detaljno propisan te je on propisan kao pravilo kod neposrednog izvođenja dokaza prilikom saslušanja osoba koje se nalaze u drugoj državi članici. Od tog pravila može se odstupiti samo u slučaju da takva tehnologija nije dostupna sudu ili ako sud smatra da uporaba te tehnologije nije primjerena s obzirom na neke posebne okolnosti predmeta.²¹ Naime valja napomenuti kako se do sada takav vid neposrednog izvođenja dokaza iznimno rijetko koristio u praksi iako takav način izvođenja dokaza zasigurno dovodi do ubrzanja i pojednostavnjenja saslušavanja osoba koje se nalaze u drugim državama

²⁰ Vidi članak 19. st. 5. i 7. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

²¹ Vidi članak 20. st. 1. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

članicama. Moguće je da je jedan od razloga zapravo nenaviknutost na korištenje modernih tehnologija u sudskim postupcima, no s obzirom na to da je u vrijeme pandemije covid-19 porastao broj online-sastanaka, seminara i sl., velika je vjerojatnost kako će se puni potencijal suvremenih komunikacijskih tehnologija ubuduće puno češće koristiti.

Zahtjev za neposredno izvođenje dokaza putem videokonferencije podnosi se putem obrasca N. Prije izvođenja dokaza središnje tijelo zamoljene države članice ili sud koji je zadužen za pružanje pomoći pri neposrednom izvođenju dokaza dogovaraju sva praktična rješenja za saslušanje. Pri tome se misli da dogovaranje vremena saslušanja, tehničke pojedinosti oko uspostave poziva putem videokonferencije ili druge tehnologije za komunikaciju na daljinu i razne druge pojedinosti koje se mogu pojaviti pri tome, što će u praksi zapravo dogovarati informatičari. Ono što je veliko praktično rješenje koje nudi ova uredba jest pomaganje sudu koji je uputio zahtjev za neposredno izvođenje dokaza putem videokonferencije u pronalaženju tumača. Naime u praksi se pokazalo da se na području jedne države članice ne pronalaze nužno sudski tumači za sve službene jezike Europske unije, pa se na taj način nastoji pomoći sudovima da pronađu tumača i na području druge države članice.²²

5.2. NEPOSREDNO IZVOĐENJE DOKAZA OD STRANE DIPLOMATSKIH AGENATA ILI KONZULARNIH SLUŽBENIKA

Ova vrsta izvođenja dokaza velika je novost. Preinačena Uredba o izvođenju dokaza u čl. 21. propisuje mogućnost država članica da u svojem nacionalnom pravu predvide da njihovi sudovi mogu zatražiti od svojih diplomatskih agenata ili konzularnih službenika da na državnom području druge države članice EU-a i na području za koje su akreditirani izvode dokaze bez potrebe za prethodnim zahtjevom. Takvo izvođenje dokaza obavlja se u prostorijama diplomatske misije ili konzulata, osim u iznimnim okolnostima, kada se dopušta i izvan tih prostorija. Takve iznimne okolnosti mogle bi se odnositi na situaciju kada je potrebno saslušati osobu koja ima tešku bolest zbog koje nije u mogućnosti doći u prostorije diplomatske misije ili konzulata radi saslušanja, pa bi se u tom slučaju dopuštalo da je se sasluša i na drugom mjestu (npr. kod kuće i sl.).²³ Pri tome je bitno reći da, kada diplomatski agenti ili konzularni službenici prilikom izvođenja dokaza trebaju saslušavati svjedoke ili stranke, oni tada saslušavaju osobu koja je državljanin one države članice koju ti diplomatski agenti ili konzularni službenici predstavljaju, i to u okviru postupka koji se vodi pred sudom države članice koju predstavljaju. Pri takvu izvođenju dokaza, odnosno saslušanju svjedoka ili stranaka, diplomatski agent ili konzularni službenik primjenjivat će pravo države članice koju predstavlja. Takav način izvođenja dokaza također se primjenjuje na dobrovoljnoj bazi i ne smiju se pri tome koristiti mjere prisile. Svaka država članica ima diskrecijsko pravo odlučiti imaju li njezini diplomatski

²² Vidi članak 20. st. 2. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

²³ Recital 25 preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

agenti ili konzularni službenici ovlast za izvođenje dokaza u okviru svojih funkcija, a prema njihovu nacionalnom pravu.

Iako čl. 21. predstavlja veliku novost, ona neće imati neku dodatnu vrijednost za Republiku Hrvatsku. Naime prema našem pravnom uređenju dokaze u postupku može izvoditi samo neposredno sud, pa teško da će prema sadašnjim odredbama Zakona o parničnom postupku²⁴ sud povjeriti primjerice saslušanje stranke ili svjedoka diplomatskim predstavnicima, odnosno konzularnim službenicima. Također, kod saslušanja je potrebno osigurati prisutnost strankama kako bi im se omogućilo postavljanje pitanja radi razjašnjenja nejasnoća u iskazu tih osoba (što je dopušteno i sudu), a što predstavlja povećanje troškova postupka. Jednako tako, valja napomenuti kako diplomatski agent ili konzularni službenik ne moraju imati pravosudni ispit za svoju službu, pa se i s te strane nameće pitanje kako bi takva osoba mogla provoditi saslušanja svjedoka ili stranaka za postupke koje inače vode suci i savjetnici s pravosudnim ispitom.

S obzirom na to da se navedena odredba koristi samo u slučaju kad nacionalno pravo predvidi tu mogućnost da sudovi zatraže od svih diplomatskih agenata ili konzularnih službenika da izvedu dokaz, a kako nacionalno pravo Republike Hrvatske to ne predviđa, navedena će odredba za sada ostati neprimijenjena kod nas, ali valja imati na umu da će možda druge države članice u svojim diplomatskim predstavništvima vršiti saslušanja svojih državljana na našem teritoriju.

6. IZMJENA OBRAZACA

Kao što je ranije već navedeno, sva komunikacija između država članica odvija se putem obrazaca koji se nalaze u Prilogu I. same Uredbe. Ti obrasci popunjavaju se putem portala *e-justice*, koji omogućava da se, nakon što se obrazac popuni, on generira u formatu PDF na svim službenim jezicima Europske unije. Sve prije navedene izmjene preinačene Uredbe o izvođenju dokaza dovele su nužno i do izmjene obrazaca. Jedna od izmjena jest to što je sada u svim obrascima dodana rubrika za potpis i pečat, što prije nije postojalo.

Obrazac A, koji se odnosi na Zahtjev za izvođenje dokaza, podijeljen je sada na dva obrasca. Naime iz njega je izdvojen dio koji se odnosio na Obavijest o prosljeđivanju zahtjeva te je za taj dio formiran novi Obrazac C (Obavijest o prosljeđivanju zahtjeva za izvođenje dokaza), što je sasvim logično jer doista nema nikakva smisla da to bude dio obrasca A. U obrascu A dodane su rubrike koje upućuju ukoliko je potrebno sudjelovanje sudskog tumača, uz naznaku za koji jezik, a također su unesene rubrike kako bi se mogli unijeti detaljni podaci o svjedoku kojeg je potrebno saslušati, pa je tako primjerice dodan datum rođenja svjedoka, što je dobro jer se na taj način osoba može točnije identificirati.²⁵

²⁴ Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 57/11, 25/13, 89/14 i 70/19, dalje u tekstu: ZPP.

²⁵ Iste informacije dodane su i u Zahtjevu za neposredno izvođenje dokaza – Obrazac L.

Osim toga unesena je i rubrika koja navodi razloge zbog kojih takav zahtjev nije poslan elektroničkim putem. Navedena izmjena i nema neku dodatnu vrijednost za praktičare.

U Zahtjevu za dodatnim informacijama potrebnim za izvođenje dokaza²⁶ sada je dodana rubrika vezana za predujam koji je potrebno uplatiti sa svim potrebnim informacijama o broju računa, BIC broju banke, iznosu, valuti, što je vrlo praktična izmjena.

Izmjenom Uredbe uvedeno je nekoliko novih obrazaca, a neki su od njih Zahtjev za informacijama o kašnjenju (Obrazac F), kojim sud podnositelj zahtjeva traži informacije o ishodu vezano za izvođenje dokaza, i Odgovor na zahtjev za informacije o kašnjenju (Obrazac G), koji ispunjava sud primatelj zahtjeva te navodi razloge zbog kojih zahtjev još nije izvršen. Razlozi su prilično iscrpno navedeni, pa je tako kao razlog kašnjenja navedeno da zahtjev nije zaprimljen, da je u tijeku utvrđivanje trenutčne adrese osobe koju treba saslušati, odnosno da joj je u tijeku dostava sudskog poziva, da se ta osoba nije pojavila na saslušanju, da nije primljeno plaćanje predujma ili da je na zahtjev već odgovoreno. Osim toga, ostavljena je rubrika "drugo", u kojoj je moguće navesti i neki drugi razlog, no u tom slučaju bit će potrebno taj dio teksta prevoditi jer se on neće moći generirati na druge službene jezike Europske unije. Svi ti razlozi uneseni su i u obrazac Obavijesti o kašnjenju (sada Obrazac J, prije Obrazac G). U Obrascu Informacije središnjeg tijela/nadležnog tijela (sada Obrazac M, prije Obrazac J) sada su obuhvaćene i informacije o sudu koji je zadužen za pružanje praktične pomoći pri neposrednom izvođenju dokaza, što je jako praktično jer se sve daljnje informacije mogu saznati u direktnoj komunikaciji s tim sudom, a ne preko središnjeg tijela, što pridonosi ubrzanju postupka.

Također, novi obrazac koji je uveden preinačenom Uredbom o izvođenju dokaza jest Obrazac N Informacije o tehničkim pojedinostima za održavanje videokonferencije ili upotrebu druge komunikacijske tehnologije, u kojem se doista dostavljaju sve praktične informacije, kao primjerice svi tehnički podaci o sudu koji upućuje zahtjev u smislu IP-adrese, ISDN-a (što su podaci koji se pribavljaju od informatičara), podaci o preferiranom vremenu kada bi se moglo izvršiti testno povezivanje, a potom i videokonferencijsko povezivanje, podaci kontaktne osobe koja služi kao tehnička pomoć prilikom povezivanja, informacija je li potrebna pomoć u pronalaženju tumača te podatak hoće li se izvođenje dokaza snimati. Navedene će informacije zasigurno biti od praktične vrijednosti za provođenje videokonferencija s obzirom na to da se sada takav obrazac može generirati na sve službene jezike Europske unije, a do sada se komunikacija između država članica provodila pretežno na neformalan način na engleskom jeziku putem e-pošte.

7. STUPANJE NA SNAGU I PRIMJENA UREDBE

Preinačena Uredba o izvođenju dokaza stupa na snagu dvadesetog dana od 2. prosinca 2020., odnosno od dana objave u Službenom listu Europske unije, no primjenjuje se tek od 1. srpnja 2022. godine, uz iznimku da se odredba kojom se uspostavlja elektronička

²⁶ Sada Obrazac D, prije Obrazac C.

komunikacija putem decentraliziranog IT-sustava (članak 7. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza) primjenjuje tek od prvog dana mjeseca koji slijedi nakon razdoblja od tri godine od stupanja na snagu provedbenih akata iz članka 25. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza, a kojima se uspostavlja decentralizirani IT-sustav. Ti se akti moraju donijeti do 23. ožujka 2022. godine,²⁷ što će reći da se odredba o elektroničkoj komunikaciji putem decentraliziranog IT-sustava neće primjenjivati još dugo vremena. Također i odredba čl. 31. st. 3. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza ima drugačije vrijeme primjene. Naime u odnosu na dužnost država članica da Komisiju obavijeste o drugim tijelima koja su nadležna za izvođenje dokaza u svrhu sudskih postupaka u građanskim i trgovačkim stvarima primjenjuje se od 23. ožujka 2022.²⁸ S danom primjene te Uredbe stavlja se izvan snage ranija Uredba o izvođenju dokaza.²⁹

8. ZAKLJUČAK

U prethodnoj analizi ovog rada pokušale su se prikazati novosti u prekograničnom izvođenju dokaza unutar Europske unije koje nas čekaju nakon 1. srpnja 2022. Velike pohvale trebaju se uputiti za uvođenje modernih tehnologija komunikacije, koje su prepoznate kao nužnost prilikom komunikacije. Uvedenim novostima nastoji se ostvariti cilj što većeg ubrzanja postupaka i ostvarenja racionalizacije i pojednostavnjenja suradnje između država članica EU-a kod izvođenja dokaza. Daljnja praksa pokazat će koliko su novine uspjele ostvariti cilj koji se nastojao postići, a budući članci zasigurno će pokazati koje se dvojbe u praksi pojavljuju prilikom primjene te Uredbe.

²⁷ Članak 25. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

²⁸ Članak 35. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

²⁹ Članak 34. preinačene Uredbe o izvođenju dokaza.

NOVELTIES IN THE CROSS-BORDER TAKING OF EVIDENCE WITHIN THE EUROPEAN UNION

The subject of this paper is a presentation of novelties in the cross-border taking of evidence within the European Union that await us after 1 July 2022. The process of technological and digital development in the world has led to the establishment of electronic communication between the courts of the EU Member States, as well as to the hearing of persons via video-conferencing, generally in the process of the cross-border taking of evidence. This paper presents the definition of court, which is introduced as a novelty in this regulation, and which will meet the needs of the RC, considering the problems that it had with the definition of court in the Brussels IA Regulation. Another great novelty is introduced in terms of the taking of evidence by diplomatic agents and consular officers. The present paper is an introduction to further papers that will deal with possible concerns in applying these novelties.

Keywords: definition of court, electronic communication via a decentralised IT system, video-conferencing, taking of evidence by diplomatic agents or consular officers

Maja Josipović, MSc, Judge at the Commercial Court in Zagreb